

פרשת בהעלותך- האדם לא נברא לעצמו

הברית, עליתי לאחד, גביר אדיר, וחיממתי ליבו שיטול חלק בהחזקת תורה, אמר בגילוי לב: "רבי, את כל חיי משקיע אני בצבירת הון. הכסף הוא כל חיי, אם אתה לרבי כסף, אני מותר על פיסת חיים! התרגשתי: המשנה מעידה שמרבה תורה מרבה חיים מרבה נכסים מרבה דאגה! אני מבקש להפחית את הדאגות שלכם, ולהרבות את החיים שלכם, ואתם אומרים לי שאתם מוסרים לי נתח חיים?! והוא בשלו: "אצל חז"ל מרבה תורה מרבה חיים ואצלי מרבה נכסים מרבה חיים!"...נענה ואמר: הרב דורש ממני דרישה קשה, הקרבה עבור התורה. מה הקריב הרב עבורה?! עניתי: "אני הקרבתי את גדול הדור עבורה!" לא הבין והסברתי: "בשעתו נחשבתי לעילוי של טעלז. יושע קוילער היה שם דבר בעולם הישיבות. אתה רואה את האצבע הזאת? כשהתנצחתי בלימוד עם שר התורה רבי אליעזר גורדון זצ"ל, התלהב כל כך עד שנענע אותי, ותפס בידי, ובהסח הדעת שבר את אצבעי, ושינינו לא הרגשנו בלהט הריתחא דאורייתא- בתור בחור הייתי למגיד שיעור בנובהרדוק, ומנבחרי כולל קדשים של ה"חפץ חיים", ודרכי היתה סלולה להיות מבחירי ראשי הישיבות. מעינות חידושי נבוע, והתורה היתה כל חיי- אבל אז בהוראת החפץ חיים, הייתי לרבה של פונוביז' והקמתי בה את הישיבה הקטנה והגדולה וכולל האברכים והשקעתי עצמי בביסוסם. ובא החורבן הגדול ומוטט הכל ובחסידי שמים הגעתי לארץ הקודש, כפי שאמר לי ה"חפץ חיים" בשעתו: "ובהר ציון תהיה פליטה והיה קדש", הפסוק שאותו חרטתי על חזית בנין הישיבה המתחדשת. ולמרות האבדן והשכול האישיים, ולמרות שאיני צעיר ואיני בריא, שבתי לכתת רגלי מארץ לארץ ומנדיב לנדיב ותורתי אימתי נעשיתי? נקרעתי מהגמרא אהובת נפשי – ואתה שואל מה הקרבתי עבור התורה?! את עצמי הקרבתי עבורה!! כך אמר לי וסיים: "ובאמת שגוען הוא!!" ... כך אמר, ואני חולק עליו. לא שגוען הוא אלא יעוד!!...

9. נפש החיים הקדמה

היה ממצט כבוד עצמו להרבות כבוד שמים..... בפרט בעיני הכלל. השליך נפשו מנגד ועסק הרבה יתר על כדי כחו. ואף כי זקן היה. היו ידיו אמונה. עד בא השמש.... וכה היה דברו אלי תמיד שזה כל האדם לא לעצמו נברא. רק להועיל לאחריו ככל אשר ימצא בכחו לעשות. ודן והורה. אוהב שלום. ורוף שלום. אוהב את הבריות וקרבן לתורה

10. והגדת שם

ואף משה רבינו אבי הנביאים לא היה פונה לעסקיו הרחוניים, אלא "מן ההר אל העם". ואילו היו מטילים על אלדד ומידד צרכי ציבור היו מקבלים עבדות זו ברצון, כי לכך נוצרנו, להועיל ככל יכולתנו...

11. ירמיהו פרק ט

(כב) כִּהְיוּ אֲמָר יִקְוֶה אֶל־יְהוָה לְכָל יוֹכֵם בְּזוֹכְמוֹתָיו וְאֶל־יְהוָה לְכָל הַגְּבוֹרִים בְּגִבּוֹרָתוֹ אֶל־יְהוָה לְכָל עֲשִׂיר בְּעֲשָׂרוֹ: (כג) כִּי אִם־יִבְאֵת יְהוָה הַמִּתְהַלֵּל הַשֵּׁכֶל וְיִדַע אוֹתוֹ כִּי אֲנִי יִקְוֶה עֲשֵׂה נִסִּים מִיִּצְרָקָה בְּאֶרֶץ כִּי־בְאֵלָה זִפְזָתִי נְאֻמֵּי־יִקְוֶה:

12. חיי אדם הקדמה

וכל אלו המדות כללן הכתוב באמרו (ירמיה ט, כב) "אל יתהלל חכם בחכמתו" וזה כולל כל דבר חכמה שלמד בחכמתו בין בתורה או בשאר חכמות. "ואל יתהלל הגבור בגבורתו" בה כולל כל עניני מעלות שנולד כך בטבעו ואף שהם בגופו רק שאינם בהשתדלותו. "ואל יתהלל עשיר בעשרו" וזהו הפתוחה מכולם, כי הוא דבר שמחוץ לגופו, ועל כולם אמר שאל יתהלל אדם בכל אלו. "רק בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי", רצונו לומר כשמשמש בכל אלו הדברים בידיעת השם ובמצותיו, שמי שנולד בעל שכל וחכם יעסוק בתורה, כי היא החכמה האמיתית ושאר החכמות אינם אלא לרקחות ולטבחות כידוע, ומי שנולד גבור או שאר מעלות שבגופו, וישתמש בהם לעבודת ה' להיות גיבור וכובש ליצרו, ומי שיש לו נעימות קול לכבד ה' מגרונו, וכיוצא בזה בכולם, ומי שהוא עשיר ירבה בצדקה ויחזיק בני תורה וכיוצא בזה, ואז כשמשמש בכל הדברים לעבודת ה', אזי ראוי להתהלל.

1. במדבר פרק יא

(כז) וַיִּרְץ הַעָרַב וַיֵּגֵד לְמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד וּמִיָּדָד מִתְנַבְּאִים בְּמִצְרָיִם: (כח) וַיֵּשֶׁן יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹחַן מִשְׁתַּת מִשְׁכַּת מִבְּזוּרָיו וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי מֹשֶׁה: כְּלָאִים: רש"י

כללם – הטל עליהם לרכי כצור והם כלים מאלהים.

2. שפתי חכמים במדבר פרשת בהעלותך פרק יא פסוק כח אות ש

ר"ל הנבואה כלה מאליהם לפי שאין שכונה שורה על האדם מתוך אבילות וטורח...

3. והגדת בהעלותך

ואני שואל: סביר להניח שמה שידע יהושע ידעו גם הם, ומדוע יסכימו?!

4. תלמוד בבלי מסכת הוריות דף י עמוד א

כי הא דר' גמליאל ורבי יהושע הוו אזלי בספינתא, בהדי דר' גמליאל הוה פיתא, בהדי רבי יהושע הוה פיתא וסולתא, שלים פיתה דר' גמליאל סמך אסולתיה דרבי יהושע. אמר ליה: מי הוה ידעת דהוה לן עכובא כולי האי דאיתית סולתא? אמר ליה: כוכב אחד לשבעים שנה עולה ומתעה את (הספינות) [הספנים], ואמרתי: שמא יעלה ויתעה [אותנו]. אמר ליה: כל כך בידך (חכמה יש בידך ואתה יורד לספינה לסחורה נשכיל מזונתך כלומר ואתה לריך לילך לספינה לנודך מזונת). ואתה עולה בספינה? א"ל: עד שאתה תמה עלי, תמה על שני תלמידים שיש לך ביבשה, רבי אלעזר חסמא ורבי יוחנן בן גורגא, שידעין לשער כמה טפות יש בים, ואין להם פת לאכול ולא בנגד ללבושו נתן דעתו להושיבם בראש (וכן גמליאל דעמו עליהם להזכירם כלאס כלי שיהו מתפנסים ומאותה סרה שיתן להם). כשעלה, שלח להם ולא באו, חזר ושלח ובאו. אמר להם: כמדומין אתם ששררה אני נותן לכם? (שלא כלאס נשלימות לאשון שהייתם צורחים מן הגדולה). עבדות אני נותן לכם (שהשכרות עבדות הוא לו כלאס לפי שמוטל עליו עול רבים)

5. חידושי אגדות למהר"ל הוריות דף י עמוד א

ר"ל כי הנשיא אף המלך תכלית מלכותו לצורך העם, וא"כ משועבד הוא לעם, שכל אשר הוא תכליתו בשביל דבר אחר הוא טפל אצל ומשועבד אליו. ולפיכך אין זה נקרא מלכות, כי היה זה נחשב מלכות אם היה תכלית המלכות בשביל עצמו, אבל כיון שהמלכות לצורך העם, המלך טפל אל העם ומשועבד אליהם. כמו כל דבר שהוא טפל אצל אחר, והעבד תכליתו אל האדון, ולפיכך העבד משועבד אל האדון טפל אליו.

6. והגדת שם

ואף כאן, במה שכנעם? אדרבה, אם עבדות היא מי יכניס צוארו בעולה?!

7. הקדמת הרמב"ם למשנה

ומה טוב אמר האומר לולי המשתגעים נשאר העולם חרב, ושאין בעולם דומה לשגוען האדם, שהוא חלוש הנפש ודל ההרכבה, והוא נוסע מתחלת הגליל השני משבעה גלילות הישוב עד סוף הששי, והוא עובר ימים בזמן החורף, והולך בארץ תלאובות בזמן החורב והקיץ ומסתכן בנפשו לחיות השדה ולרמשים כדי שירויח דינרים. וכשיקבץ כלום מן הזהובים שמכר בהם כח נפשו השלם, ויהיה לו מהם חלק. יתחיל לחלק אותם על אומנים לבנות לו יסוד על טבור הארץ בסיד ואבנים כדי להקים עליו קיר שיעמוד ואנים רבות, והוא יודע שלא נשאר משנות חייו - מה שיוכל בהם לבלות בנין עשוי מן הגומא. היש שטות ושגוען כזה?!

8. והגדת שם

פעם אמר לי הרב מפוניביז' זצ"ל: "רבי יעקב, הרמב"ם אומר כי לולא המשתגעים, היה העולם נשאר חרב, למה הכונה? נו, אשרי שבחנני בדבר שאני יודע. עניתי" "הלא הרמב"ם מסביר את בבירות את כוונתו.... אחז בידי בהתרגשות ואמר "רבי יעקב הרבה יותר מזה! שמע למה שאני אומר לך ... סיפר: הייתי בארצות

איני רוצה, זה איני יכול, זה אינו לפי כבודי. אלא כל מה שצורך הרבים דורש עשה בהתלהטות

18. במדבר פרק יא

(יד) **לֹא-אוּכַל אֲנֹכִי לִבְדִּי לִשְׂאת אֶת-כָּל-הָעָם הַזֶּה כִּי כָבֵד מִמֶּנִּי טו) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה אֲסֹפֶה-לִּי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִדְעַת כִּי-הֵם וְקִנְיֵי הָעָם וְשִׁטְרוֹ וְלִקְזוֹת אֹתָם אֶל-אֶהָל מוֹעֵד וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ: (יז) וַיִּרְדְּתִי וַדְבַרְתִּי עִמָּךְ שָׁם וְאֶעֱלֶינִי מִן-הָרִיזוֹ אֲשֶׁר עָלִיתָ וְשִׁמְתִי עֲלֵיהֶם וְנִשְׂאוּ אֹתָךְ בְּמוֹשָׁא הָעָם וְלֹא-תִשָּׂא אֹתָךְ לְבַדָּךְ:**

למה משה דומה בצווחה עשה, לנר שמונה על גבי מנורה והכל מדליקין הימנו, ואין אורו חסר כלום:

19. מדרגת האדם שם פרק יא

והוא תמוה הלא כונתו בשאלתו שיתן לו הקב"ה עוזרים, זאת אומרת, כוחות נוספים על מה שיש לו, ומה נתן לו הקב"ה? אמנם שהוסיף לו שבעים איש, אבל לא הוסיף לו שבעים כוחות נוסף על כוחותיו, כי האציל מרוחו ונתן עליהם. משל לכלי עם ברז שמרכיבין לתוכו עוד ברז, אין הכלי מתרחב על ידי זה. כן בהוספה זו לא בא יתרון באיכות, אלא אותה המידה והמשקל שעשה משה לבדו נעשתה עכשיו על ידי שבעים איש גם כן בלי תוספת. ואע"פ שיש מ"ד שהוא כמדליק נר מנר, אבל על כל פנים יש בזה משום אכחושי מצוה כדאשכחן בנר חנוכה, והוא תמוה, הלא כוונתו בשאלתו היתה תוספת כוחות? אמנם צריכים אנו להבין שזה גופא ברר לו הקב"ה שיש מידה ידועה של סיעתא דשמיא הניתן בעד הרבים הרוצים לעבוד ה' בכנופיא, וזה מוכן בעד נושא האחריות המקבל עליו לישא עול של כל חבורת חכמים מבקשי שלמות. ולא יזכה העובד זה מצד עצמו ולא מצד מעלותיו, אלא מצד שהוא נושא אחריות נמצא לפי זה שאותו הטעם שרוצה על ידו להקל מעליו משאו, הוא גורם שעל ידי זה נגרע כוחו, ואדרבה, בזה שמקבל האחריות זה גופא גורם שיהיה נקל אצלו, כי הנתניה היא קבלה. אשר על כן צריך העובד לעמוד על משמרתו, ולא יפרוק מעליו עול האחריות, כי יזכה על ידי זה לכל הסיעתא דשמיא...

20. במדבר פרק יא

(כא) **וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה שְׁעִימָאוֹת אֲלֶיךָ רִגְלֵי הָעָם אֲשֶׁר אֲנִי בְקִרְבִּי וְאֹתָהּ אֲמַרְתָּ בְּשֵׁר אֲתָן לָהֶם וְאָכְלוּ וְזִדְדוּ יָמִים:**
(כג) **וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה הִיךְ יְהוָה תִּקְצֹר עֲתִידָהּ תִּרְאֶה הַיְקָרָה דְבָרֵי אִם-כֵּלָא:**

21. רמב"ן במדבר פרק יא פסוק כב

והנכון אצלי, כי כאשר יעשה השם אותות ומופתים לישראל חסד הם מאתו, וכולן לטוב להם... זולתי כאשר יצא הקצף על עוברי רצונו שיעשה עמהם באף ובמדת הדין לרעה גמורה. והנה אין בנסיים רק טובה גמורה שלימה ברחמים... אבל עתה כשאמר לו שיתן להם שאלתם ויאכלו בשר עד אשר יצא מאפכם והיה לכם לזרא, ידע משה רבינו שלא יהיה אות מאת השם לבראות להם בשר כאשר נתן להם דגן שמים... אבל בכאן שאמר לו ואל העם תאמר התקדשו למחר (פסוק יח), ולא הודיעו, הבין משה שלא יהיה זה בנס מאתו יתברך. ועל כן שאל בתמיה מה יעשה להם כדרך כל הארץ, אם ישחט להם צאן ובקר מכל סביבותיהם לא יספיק להם, ואם יאסף להם כל דגי הים אשר במקום ההוא הקרוב להם לא יספיק להם. והשם השיבו, כי אין יד השם קצרה לתת להם שאלתם גם בדרך המקרים:

13. יונה פרק א

(ג) **וַיִּקֶם יוֹנָה לְבָרְזוֹ תְרִישִׁישָׁה מִקְפָּנֵי יְהוָה וַיִּרְדּוּ יָפוּ וַיִּבְנֶצָא אֲנִיהוּ בַּיָּהּ תְרִישִׁישׁ וַיִּתֵּן שִׁכְרָה וַיִּרְדּוּ בָּהּ לְבֹא עִמָּהֶם תְרִישִׁישָׁה מִקְפָּנֵי יְהוָה:**

14. רש"י יונה פרק א

אמר אצרכו לי הים שאין השכינה שורה בח"ל אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך יש לי שלוחים כיוצא בך לשלוח אחריו ולהביאך משם משל לעבד כהן שצרכו מן רבו ונכנס לבית הקצרות אמר לו רבו יש לי עבדים כיוצא בך לשלוח אחריו ולהביאך משם ומה ראה יונה שלא ראה לילך אל ניונה אמר העכו"ם קרובי תשובה הם אם אומר להם ויעשו תשובה נמלאתי מחייב את ישראל שאין שומעים לדברי הנביאים:

15. שיחות מוסר מאמר צד

וכל מה שברח לחו"ל וקיבל עליו ירידה גדולה וביטול דרגת נבואה, הכל היה כדי שלא יהא קטרוג על ישראל. ומפליא הדבר שאפילו כשבלע אותו הדג, כל זמן שהיה זה דג זכר לא התפלל לה' שיוציאו משם, ורק בהיותו במעי הדגה שכפי הנראה היה זה שם למעלה מכח הסבל האנושי, רק אז התחנן לה' שיחלצוהו משם. הרי לנו כמה מסר יונה את נפשו למנוע קטרוג מכלל ישראל. והנה אנו רואים את הנסים הגדולים שנעשו ליונה, בליעתו ע"י הדג, והישראלותו בחיים במעי הדג וכן כל ההשתלשלות העניינים היה הכל בדרך נס, ויש להבין כל כך למה, ומפני מה לא שלח הקב"ה נביא אחר לנינוה? אלא נראה, דאדרבה בגלל שעמד וברח מא"י וויתר על כל המדרגות הנעלות, ומסר נפשו שישליכוהו לים, הכל בשביל שלא יהא קטרוג על ישראל ולא יקטן ערכם, הרי דבר זה עצמו העלהו ונישאו לדרגה הגבוהה ביותר, ונתחבב כל כך על הקב"ה, עד כי בו בחר ה' מכל הנביאים, להיות השליח לנינוה. ומה אם המנוע קטרוג על ישראל כך, המזכה אותם במעשים טובים ובתלמוד תורה על אחת כמה וכמה....

16. תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף פה עמוד ב

אמר ליה רבי חייה לרבי הנינא: בהדי דידי קא מינציית? דעבדי לתורה דלא תשתכח מישראל, מאי עבידנא? (כיצד אני עושה שלא תשתכח התורה מישראל) אולינא ושדינא כיתנא (אני זוהר כותנה), וגדילנא נישבי (וקולע מהכותנה רשתות), וציידנא טבי(וצד צבאים) ומאכילנא בשרייהו ליתמי (ומאכיל את בשרם ליתומים), ואריכנא מגילתא (ומהעור אני מכין קלף), וכתבנא חמשה חומשי (ואני כותב על הקלף חמשה חומשי תורה, חומש אחד על כל קלף), וסליקנא למתא (ואני הולך למקום שאין שם מלמדי תינוקות). ומקרינא חמשה ינוקי (ומלמד חמשה תינוקות) בחמשה חומשי (לכל תינוק חומש אחר), ומתנינא שיתא ינוקי שיתא סדרי (ומלמד בעל פה לששה תינוקות, לכל תינוק סדר אחר), ואמרנא להו (ואני אומר להם): עד דהדרנא ואתינא (עד שאשוב אליכם) - אקרו אהרדי (בינתיים לימדו זה את זה כל אחד את חומשו) ואתנו אהרדי (לימדו זה את זה כל אחד את סדר המשנה שלו), ועבדי לה לתורה דלא תשתכח מישראל. היינו דאמר רבי: כמה גדולים מעשי חייה!

17. מדרגת האדם מאמר מזכה את הרבים פרק ב (הסבא מנובהרדוק)

אם נתבונן על עיקר גדלות מעשיו נמצא שהיתה בזה אשר הפקיר עצמו לעבודת הרבים, לבקש רק תועלת הרבים וטובת הרבים ולא היה שום נוגע עם עצמו ... אשר על כן לא היה די לו להשפיע ביכלתו לבד, אלא עיקר מעשיו היה לעשות חינוך של עובדים, אשר גם בלעדו יעשו ויביאו תועלת בכל מקום שהם ... עוד יש להתפעל הלא רבי חייה שהיה מיסודי השי"ס, איך לא חס על כבודו ועל זמנו להמסר כל כך לעבודת הרבים עד שהיה כדאי לו גם לעשות עבודות גשמיות, כמו לצוד צביים ולהאכיל הבשר לתינוקות ועשה קלף וכתב הפרשיות, ואנו רואים כי כאן היה עיקר חידושו. כי רק הוא היה הראשון שהמציא בשכלו הדרך הזה והאמצעים האלו, ואיך עשה הדבר הזה ולא נמנע מלהתערב גם בעבודות גשמיות ... מבהיל הרעיון כמה לשם שמים יש במצב הזה, לא אמר: זה

ואם כן כשם ששאלנו על אלדד ומידד נשאל גם על רבן גמליאל, במה שכנע את ר' אלעזר ורבי יוחנן, האם בכך שהם מקבלים עבדות?! הרי עובדה זו רק תרחיק אותם מהתפקיד?!

7-8 – כדי לענות על שאלה זו יש לעיין בהקדמת הרמב"ם למשנה. הרמב"ם כותב ש"לולי המשתגעים נשאר העולם חרוש הנפש ודל ההרכבה ולמרות חלישותו הוא נוסע מן קצה העולם לקצה העולם, עובר תלאות רבות בדרך וכל זאת כדי להרוויח דינרים. כאשר יקבץ הרבה דינרים יתחיל לחלקם לאומנים שונים ויבנה לעצמו בית מאבן כדי שהבית יעמוד שנים רבות למרות שבפועל, למספר השנים שיחיה מספיק גם בית "עשוי מן הגומא". ואם נתרגם זאת לתקופתנו, אנשים לוקחים הלוואות, משכנתאות, שוקעים עד הבוץ, כל החיים נמצאים במרדף אחר הממון, אוגרים, אוגרים ושוב אוגרים, קונים ומוכרים, משקיעים במניה הזו ובמניה אחרת, לפעמים נופלים ולפעמים מרוויחים, כל החיים נמצאים במתח, אין זמן לא לאשה ולא לילדים, רצים מכאן לשם ומשם לכאן ואת כל זה עושים, למרות שיודעים שימיו של אדם הם שבעים שנה ואם בגבורות, יש לו תוספת של עוד עשר שנים – שמונים שנה, ואחר גיל תשעים הוא בטל ועבר מן העולם, האין לך שגשגון גדול מזה?! אין! זה השיגעון הגדול ביותר, אבל השיגעון הזה מיישב את העולם!!

הרב מפונביז' לקח את דברי הרמב"ם והלביש אותם גם על מי שמוכן לקבל עליו את עול הציבור. נכון, לקחת עול ציבור על הכתפיים זה שיעבוד גמור, מאדם חופשי אתה נעשה לעבד, מתרוצץ מכאן לשם ומשם לכאן, יום ולילה לא ישבותו. ומי שמוכן לקחת על עצמו את הדבר הזה זה שגשגון וללא שגשגון הזה היה העולם חרוש! הרב מפונביז' מעיד על עצמו שאם לא היה לוקח על עצמו את עול הישיבה, היה יכול להיות מגדולי הדור ולמה הסכים לקחת על עצמו את העול ולהתרוצץ אצל גבירים כדי להחזיק את עולם התורה? משום שזה שגשגון ועל שגשגון לא שואלים שאלות! אבל הרב גלינסקי חלק עליו ואמר: "לא שגשגון הוא אלא ייעוד!" ונראה לי שאין כלל מחלוקת! גם הרב מפונביז' מסכים שזה ייעוד וזה מה שצריך היה לעשות, אלא שלפעמים כדי לעשות את מה שצריך לעשות צריך להיות משוגעים.

השבוע נסעתי עם הרב והרבנית לבנון ברכב, בסוף הנסיעה הודיתי להם על שני דברים: 1. על הטרמפ. 2. על הזכות להיות שעה שלמה ברכב סגור עם שני אנשים שכל מה שחשוב להם בחיים זה איך לעזור לזולת. טלפונים בלי סוף. זאת קשה לה עם בעלה וזה קשה לו עם אשתו, הוא אמר לי ככה והיא אמרה לי ככה. שאלתי את עצמי זה מה שהרב והרבנית צריכים להתעסק כל היום? והתשובה היא כן!! הם מרגישים שהם עבדים של הציבור וכעבד אנו עושים מה שהאדון רוצה, ואם האדון רוצה שנעזור לו לשפר את היחסים עם אשתו אז זה מה שנעשה גם אם מדובר בשעות מאוחרות ...

9-10 – בהקדמה לנפש החיים מביא בנו של ר' חיים מוולז'ין משפט שהיה שגור בפי אביו: "האדם לא לעצמו נברא! רק להועיל לאחרים ככל אשר ימצא בכוחו לעשות". וכך נוכל להבין ולתרוץ את הקושיא על אלדד ומידד ועל ר' אלעזר ור' יוחנן, אילו היו מטיילים עליהם צרכי ציבור לא רק שלא היו מתנגדים אלא היו מקבלים עבודה זו ברצון, כי לכך נוצרנו, להועיל ככל יכולתנו!!

סיכום

1-3 – משה רבנו מצטווה לאסוף שבעים איש מזקני ישראל. מספר הזקנים שהגיעו היה 72 (ששה מכל שבט) והוצרכו לערוך הגרלה. שני זקנים – אלדד ומידד – היו בתוך השבעים שנבחרו, אך מחמת ענוותנותם הם מסרבים להגיע אל אהל מועד. הם נשארים במחנה, נחה עליהם הרוח והם מתחילים להתנבאות (הסברנו את הסיפור של אלדד ומידד על פי פירוש רש"י). סירובם של השניים והתנבאותם במחנה לא מצאה חן בעיני העם, ואחד הנערים במחנה (יש אומרים שהיה זה גרשם בנו של משה) רץ אל משה ומספר לו על המתרחש. יהושע שומע ואומר למשה רבנו – "אדני משה כלאם". רש"י מביא שני פירושים למילה "כלאם". פרוש אחד כפשוטו "תנם אל בית הכלא". פירוש שני "הטל עליהם צרכי ציבור והם כלים מאליהם". על הפירוש השני, מבאר השפתי החכמים, שאם יטילו עליהם צרכי ציבור תסתלק מהם השכינה ולא יוכלו להתנבאות יותר, משום שצרכי ציבור דורשים טרחה גדולה, הטרחה תביא אותם לעצבות וכך תסתלק מהם השכינה שאין השכינה שורה אלא מתוך שמחה.

מקשה הרב גלינסקי, אם באמת זו היתה מגמת יהושע, להטיל עליהם צרכי ציבור ומחמת הטורח והעצבות תסתלק מהם השכינה, אם כן מדוע חשב יהושע שאלדד ומידד יסכימו לקבל עליהם את התפקיד, הרי הם מבינים את ההשלכות?

4-5 – לפני שנענה נתבונן בעוד שני מקורות המלמדים אותנו עד כמה עול הציבור הוא טורח גדול.

במסכת הוריות מסופר על רבן גמליאל ורבי יהושע שעלו יחד לספינה. לרבן גמליאל היה פת ולרבי יהושע היה פת וסולת. ההפלגה התארכה ולרבן גמליאל לא היה מה לאוכל. נאלץ רבן גמליאל לאכול מהסולת שהביא ר' יהושע. שאל רבן גמליאל את ר' יהושע: "מהיכן ידעת שנתעכב ונזדקק לסולת?" ענה רבי יהושע: "יש כוכב אחד שעולה פעם בשבעים שנה והוא מטעה את הספנים והם טועים בדרך וחששתי שמא גם ספינתנו תטעה בים וההפלגה תתארך". שמע רבן גמליאל את הדברים ואמר לר' יהושע: "כזאת חכמה יש בכך ואתה יורד להפליג כדי להביא מזונות לביתך? ענה לו ר' יהושע: עד שאתה תמה על חכמתי יש לך עוד שני תלמידים – רבי אליעזר בן חסמא ור' יוחנן בן גודגודא שיודעים לשער כמה טיפות יש בים ובביתם אין פת לאכול ובגד ללבוש! שמע רבן גמליאל את הדברים וחשב להושיבם בראש כדי שיהיו מתפרנסים מהתפקיד החשוב. כשירד מהספינה שלח לקרוא להם לתפקיד החדש ומחמת ענוותנותן לא הסכימו לבוא. חזר ושלה אליהם שליחים שיאמרו להם: וכי אתם חושבים ששררה וכבוד אני נותן לכם?! עבדות אני נותן לכם!!! העוסק בצרכי ציבור מוטל עליו עול הרבים ועול הרבים זו עבדות! וכלשון המהר"ל "המלך תכלית מלכותו לצורך העם וא"כ משועבד הוא לעם, שכל אשר הוא תכליתו בשביל דבר אחר, הוא טפל אצלו ומשועבד אליו!!

כמובן, שלא נבוא עכשיו למנהיגי הציבור ונאמר להם אתם עבדים שלנו. מצדנו יש לנו חובה לכבד את מנהיגי הציבור אך מנהיגי הציבור מצדם, צריכים לחוש תחושת עבדות. כאשר אדם מקבל שררה והוא לוקח את התפקיד למקום של כבוד וכד', הוא חוטא לתפקידו!! כאשר אדם מקבל תפקיד עם אחריות ציבורית, כל הזמן צריכה ללוות אותו תחושה תמידית של עבדות, כל רגע נתון הוא צריך לשאול את עצמו, לשם מה הקב"ה שם אותי בתפקיד הזה ולענות: "כדי לשרת הציבור.

כותנה, מהכותנה עושה רשתות ציד וצד צבאים. את הבשר של הצבאים היה מאכיל ליתומים ומהעורות שלהם היה מכין קלף וכותב חמישה חומשי תורה. לאחר כל זה, היה הולך ומלמד חמישה תינוקות, כל תינוק חומש אחר וכן היה מלמד בעל פה ששה סדרי משנה לששה תינוקות, כל סדר לילד אחר והיה אומר להם שעד שישוב ילמדו אחד את השני וכך היו כולם יודעים חמישה חומשי תורה ושש סדרי משנה וכך עשה שלא תשתכח תורה מישראל.

הסבא מנובהרדוק היה אומר, שאם נתבונן על מעשיו אלו של רבי חייא, נמצא שעיקר גדלות מעשיו היתה בזה אשר הפקיר עצמו לעבודת הרבים, לבקש רק תועלת הרבים וטובת הרבים ולא היה שום נוגע עם עצמו. אשר על כן, לא היה די לו להשפיע ביכולתו לבד, אלא עיקר מעשיו היה לעשות חינוך של עובדים, אשר גם בלעדיו יעשו ויביאו תועלת בכל מקום שהם ועוד יש להתפעל הלא רבי חייא שהיה מיסודי הש"ס, איך לא חס על כבודו ועל זמנו להתמסר כל כך לעבודת הרבים עד שהיה כדאי לו גם לעשות עבודות גשמיות, כמו לצוד צבאים ולהאכיל הבשר לתינוקות ועשה קלף וכתב הפרשיות? אלא שמכאן אנו רואים, כי כאן היה עיקר חידושו. ברגע שאדם עושה לשם שמים הוא לא אומר: זה איני רוצה, זה איני יכול, זה אינו לפי כבודי. אלא כל מה שצורך הרבים דורש הוא עושה בהתלהטות.

18-19 – נחזור לפרשתנו ונראה דבר מבהיל!

ההליכה במדבר והצרכים של עם ישראל גורמים למשה לפנות אל הקב"ה ולומר לו: "לא אוכל לבדי לשאת את כל העם הזה כי כבד ממני". תגובת ה': "אספה לי שבעים איש מזקני ישראל... ולקחת אותם אל אוהל מועד... וירדתי ודברתי עמך שם והאצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם ונשאו איתך במשא העם ולא תשא אתה לבדך".

תמה הסבא מנובהרדוק על תשובת הקב"ה למשה, הרי משה פנה בבקשה לריבונו של עולם שיצרף אליו עוד אנשים, משום שמשה חש שכוחו אינו מספיק לספק את צרכי העם ולשם כך יש להוסיף כוחות נוספים על כוחותיו, ומה נתן לו הקב"ה? אמנם הוסיף לו שבעים איש, אבל לא הוסיף לו שבעים כוחות נוספים, שהרי האציל מרוחו של משה ונתן עליהם, משל לכלי עם ברז שמרכיבים לתוכו עוד ברז, אין הכלי מתרחב על ידי זה. כן בהוספה זו לא בא יתרון באיכות, אלא אותה המידה והמשקל שעשה משה לבדו, נעשתה עכשיו על ידי שבעים איש גם כן בלי תוספת. ואע"פ שיש מ"ד שהוא כמדליק נר מנר, אבל על כל פנים יש בזה משום אכזושי מצוה כדאשכחן בנר חנוכה, והוא תמוה, הלא כוונתו בשאלתו היתה תוספת כוחות? אמנם צריכים אנו להבין שזה גופא ברר לו הקב"ה שיש מידה ידועה של סיעתא דשמיא הניתן בעד הרבים הרוצים לעבוד ה' בכנופיה, וזה מוכן בעד נושא האחריות המקבל עליו לישא עול של כל חבורת חכמים מבקשי שלמות. ולא יזכה העובד זה מצד עצמו ולא מצד מעלותיו, אלא מצד שהוא נושא באחריות! נמצא לפי זה שאותו הטעם שרוצה על ידו להקל מעליו משאו, הוא גורם שעל ידי זה נגרע כוחו, ואדרבה, בזה שמקבל האחריות זה גופא גורם שיהיה נקל אצלו, כי הנתניה היא קבלה. אשר על כן צריך העובד לעמוד על משמרתו, ולא יפרוק מעליו עול האחריות, כי יזכה על ידי זה לכל הסיעתא דשמיא.

11-12 – הנביא ירמיהו אומר: "אל יתהלל החכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו, אל יתהלל עשיר בעשרו, כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידע אותי..." ומבאר הח"י אדם שאל לו לאדם להתהלל לא בחכמתו לא במעלות שנולדו לו בטבעו ולא בקניינים שקנה מחוץ לגופו, אז במה כן יתהלל? באיך הוא משתמש בכל הדברים האלו, אם ישתמש כדי להועיל לעצמו ולעשות לו חיים נוחים וקלים, הרי החטיא את המטרה, אך אם ישתמש בדברים אלו לעבודת ה', להועיל לכלל הרי ממלא את ייעודו וראוי לו להתהלל. ואם נאמר לעצמנו, הרי אפשר להיות עובד ה' מתוך התעלות עצמית? על כך נשיב שיש לעיין שוב בדברי ר' חיים מוולז'ין במקור 9 – "כל האדם לא לעצמו נברא אלא רק להועיל לאחריו!!" ורק מתוך הסתכלות זו אפשר להגיע ולהיות עובד ה'.

כבר אמרנו שרק מתוך הבנה זו ניתן להגיע לזוגיות טובה. מי שמתחנן כדי שיהיה בבית מי שימלא לו את הסיפוקים והרצונות, הרי הוא מחטיא את מטרת הנישואים ואל דאגה הוא גם יגלה את זה מהר מאד... לעומת זאת מי שמתחנן כדי להיטיב עם אשתו מהר מאד ימצא את עצמו בירח דבש ארוך של 90 שנה....

13-15 – דוגמא נפלאה, עד כמה אדם מוכן לוותר על התעלות רוחנית רק בשביל הכלל מוצאים אנו אצל יונה הנביא. יונה מצטווה ללכת ולהתנבאות על נינוה, שמחמת מעשיהם הרעים נינוה עתידה להיחרב. יונה לא רוצה להיות נביא שכובש נבואתו ובורח לים כדי שלא תשרה עליו השכינה, שאין השכינה שורה בחו"ל, אך הקב"ה לא "נבהל" ומהר מאד יונה מגלה שלברוח מהקב"ה זה לא כל כך קל. נעצור ונשאל מדוע יונה בורח לים? רש"י עונה על כך "ומה ראה יונה שלא רצה לילך אל נינוה? אמר: העכו"ם קרובי תשובה הם, אם אומר להם ויעשו תשובה נמצאתי מחייב את ישראל שאין שומעים לדברי הנביאים". נמצא שכל מה שברח לחו"ל וקיבל עליו ירידה גדולה וביטול דרגת נבואה, הכל היה כדי שלא יהא קטרוג על ישראל. ומפליא הדבר שאפילו כשבלע אותו הדג, כל זמן שהיה זה דג זכר לא התפלל לה' שיוציאו משם, ורק בהיותו במעי הדגה שכפי הנראה היה זה שם למעלה מכוח הסבל האנושי, רק אז התחנן לה' שיחלצוהו משם. הרי לנו כמה מסר יונה את נפשו כדי למנוע קטרוג מכלל ישראל. והנה אנו רואים את הנסים הגדולים שנעשו ליונה, בליעתו ע"י הדג, והישארותו בחיים במעי הדג וכן כל ההשתלשלות העניינים היה הכל בדרך נס, ויש להבין כל כך למה, ומפני מה לא שלח הקב"ה נביא אחר לנינוה? אלא נראה, דאדרבה בגלל שעמד וברח מא"י ויותר על כל המדרגות הנעלות, ומסר נפשו שישליכוהו לים, הכל בשביל שלא יהא קטרוג על ישראל ולא יקטן ערכם, הרי דבר זה עצמו העלה ונישאו לדרגה הגבוהה ביותר, ונתחבר כל כך על הקב"ה, עד כי בו בחר ה' מכל הנביאים, להיות השליח לנינוה. ומה אם המנוע קטרוג על ישראל כך, המזכה אותם במעשים טובים ובתלמוד תורה על אחת כמה וכמה.... (ציטוט מר' חיים שמואלביץ) איזה דברים נפלאים!!! אדם שמוסר את כל כולו לציבור גם אם נראה לו שיוירד במדרגה, והתעלותו נעצרת או יורדת, אין הדברים כן!! להפך! הוא הולך ומתעלה ונעשה חביב מאד אצל הבורא.

16-17 - נשאל את עצמנו: "הרי ההתעסקות עם הציבור מצריכה אותנו להתעסק עם דברים פחותים שגם אחרים יכולים לעשות?" נכון, אבל זו לא סיבה לברוח מאחריות! דוגמא לכך מצאנו את ר' חייא. ר' חייא העיד על עצמו שפעל ועשה כדי שלא תשתכח תורה מישראל. מה פעל ומה עשה? היה זורע

פעם ראיתי שאומרים בשם הסבא מנובהרדוק: מעולם לא שאלתי את עצמי אם אני יכול או לא יכול אלא אם צריך או לא צריך, ואם צריך עושים והקב"ה ימציא את הכוחות!! וכך ממש צריכים אנו לחשוב ולפעול. אל נחשוש מלקבל אחריות מחמת שהדבר גדול עלינו, אם אנחנו ראויים, אם האנשים סביבנו חושבים שאנו ראויים אז עושים ובעז"ה נצליח!! כמובן שפעמים יש בעיות רפואיות ועל האדם להיזהר ולהיות קשוב לגוף שלו כדי שיוכל להמשיך לשרת את עם ישראל בנאמנות ולא חס ושלום יביא עליו אסון שימנע ממנו להמשיך לפעול ולעשות. כל מה שאנו מדברים זה על מציאות שהאדם יכול לעשות, כוחו במותניו אבל אין לו כוח לטרדות במקרה כזה אנו אומרים שהאדם לא לעצמו נברא...

חברים יקרים!!
בכל עבודה שלא נעשה, יש לנו יכולת לחשוב ולפעול מתוך רצון להועיל לכלל. ניתן לחשוב בראש קטן רק על עצמנו ועל הרווחים הפרטיים שלנו, אך לא לכך נוצרנו, נוצרנו כדי להועיל לציבור. עול הציבור, מצד אחד זו עבודת גדולה אך מאידך אנו מקבלים כוחות שמעל הטבע כדי לסייע בעד הציבור. נשאף תמיד לחשוב כיצד להועיל, כיצד לתרום לחברה. לא נברח מלקבל עלינו תפקידים ציבוריים ולא נחשוש מכך שעולמנו הפרטי ייפגע. ובעז"ה בשם ה' נעשה ונצליח!!!
שבת שלום!!

20-21 – בפרשתנו אנו נפגשים בתלונת בני"מ "מי יאכילנו בשר", הקב"ה לא מתרגש ואומר "התקדשו למחר ואכלתם בשר...". משה רבנו מופתע ושואל את הקב"ה: "שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבך ואתה אמרת בשר אתן להם ואכלו חדש ימים????". הקב"ה עונה תשובה מתבקשת: "היד ה' תקצר?" ובאמת תמוה מה חשב משה, שמי שקרע את הים לא יכול לעשות נס ולהביא לכולם בשר???
הרמב"ן תירץ תירוץ נפלא: כאשר יעשה ה' אותות ומופתים לישראל הרי זה חסד גמור ממנו יתברך והכל לטובת העם, אך כל זה רק כאשר מתנהג עמם במידת הרחמים, אולם כאשר הם חוטאים ויצא עליהם הקצף, אין עושה להם אותות ומופתים אלא נוהג עמהם במידת הדין. והנה אין בנסים רק טובה גמורה שלימה ברחמים...אבל עתה כשאמר לו שיתן להם שאלתם ויאכלו בשר עד אשר יצא מאפכם והיה לכם לזרא, ידע משה רבינו שלא יהיה אות מאת השם לבראות להם בשר כאשר נתן להם דגן שמים, וכאשר אמר הקב"ה "ואל העם תאמר התקדשו למחר", הבין משה שלא יהיה זה בנס מאתו יתברך. ועל כן שאל בתמיהה מה יעשה להם כדרך כל הארץ, אם ישחט להם צאן ובקר מכל סביבותיהם לא יספיק להם, ואם יאסף להם כל דגי הים אשר במקום ההוא הקרוב להם לא יספיק להם. והשם השיבו, כי אין יד השם קצרה לתת להם שאלתם גם בדרך המקרים. ומכאן אנו למדים שכאשר אדם פועל למען הציבור בדרך חיובית, הכוחות שהוא מקבל יכולים להיות כוחות שהם מעל הטבע, ואילו אדם הפועל לחייב את הציבור (גם כשצריך לחייב אותו כפי שהיה אצל הקב"ה), כל יכולתו לפעול היא רק בדרך המקרה. שוב אנו רואים עד כמה גדול כוחו של הציבור ומתוך כך עד כמה גדול כוחו של מי שמקבל עליו את אחריות עול הציבור!!

